

NADER ONDERZOEK GRONDGEBONDEN ZOOGDIEREN

Aventurijn, Nijmegen

OKTOBER 2024

SILVAVIR
ECOLOGISCH ADVIES
FAUNAWERK & GIS

Rapportage van Silvavir Ecologisch Advies
In opdracht van ICS Adviseurs

Nader onderzoek grondgebonden zoogdieren

Hatertseweg 400 te Nijmegen

Rapportage nr.: 2024-0303

Datum uitgave: 8-10-2024

Versie: Definitief

Veldwerk: Silvavir Ecologisch Advies

Auteur:

Kwaliteitscontrole:

Productie: Silvavir ecologisch advies
Kanaaldijk Oost 16
7433PP Schalkhaar
www.silvavir.com
[Tel.: 0570-244037](tel:0570-244037)

Adviseur ecologie
Silvavir ecologisch advies
0570
@silvavir.com

Opdrachtgever: ICS Adviseurs
Klokgebouw 263
5617 AC Eindhoven

Oktober, 2024

Rapportage van Silvavir ecologisch advies
In opdracht van ICS Adviseurs

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING.....	3
1. INLEIDING.....	4
2. TOETSINGSKADER	5
3. METHODE.....	10
4. RESULTATEN	11
5. EFFECTBEOORDELING EN AANBEVELINGEN	13
6. LITERATUURLIJST	15

SAMENVATTING

De opdrachtgever is voornemens de levensduur van schoolgebouw de Aventurijn met bijbehorende buitenruimte te verlengen door renovaties uit te voeren. Hierbij worden grote delen van het gebouw gesloopt en opnieuw opgebouwd. De overige delen worden gerenoveerd en het terrein wordt opnieuw ingericht.

Omdat gebouwen waar sloop- en renovatie werkzaamheden gepland staan in potentie geschikt worden geacht voor steenmarters kan er zonder nader soortgericht onderzoek niet worden uitgesloten dat er verblijfplaatsen van, in de Omgevingswet beschermde, steenmarters aanwezig zijn. Om dit uit te sluiten is er nader onderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van strikt beschermde grondgebonden zoogdieren die gebruik maken van het plangebied.

Het uitgevoerde nader onderzoek wat bestaan heeft uit diverse veldbezoeken en onderzoek met behulp van een wildcamera heeft één zichtwaarneming van een steenmarter opgeleverd. En is er tijdens twee veldbezoeken een egel waargenomen. Aanvullend zijn tijdens de eerder uitgevoerde quickscan in de kruipruimte van het gebouw verse sporen gevonden die duiden op de aanwezigheid van een rust- en verblijfplaats van steenmarter.

Voor de aanwezigheid van de steenmarter binnen het plangebied is ontheffing op de omgevingswet voor versterking of vernietiging van vaste rust en verblijfplaatsen van deze soort noodzakelijk.

Daarnaast geldt de zorgplicht voor aanwezige algemeen beschermde soorten. Verstoring van algemeen beschermde soorten kan worden voorkomen door kort voorafgaand aan de geplande werkzaamheden potentiële schuilplaatsen te inspecteren en te maaien. Bij voorkeur worden de werkzaamheden aaneengesloten uitgevoerd en wordt er bij daglicht, vanuit één rijrichting gewerkt teneinde aanwezige dieren het plangebied kunnen ontvluchten. Er dient rekening te worden gehouden met soorten die een winterrust genieten, zoals de egel.

1. INLEIDING

De opdrachtgever is voornemens de levensduur van schoolgebouw de Aventurijn met bijbehorende buitenruimte te verlengen door renovaties uit te voeren. Hierbij worden grote delen van het gebouw gesloopt en opnieuw opgebouwd. De overige delen worden gerenoveerd en het terrein wordt opnieuw ingericht.

In een Quickscan (Econsultancy, februari 2024) die geschreven is ten behoeve van de renovering-, sloop- en saneringwerkzaamheden, is nader onderzoek naar steenmarter (*Martes foina*) geadviseerd. Het onderzoek richt zich op de aanwezigheid van steenmarter binnen het plangebied.

In opdracht van ICS Adviseurs heeft Silvavir ecologisch advies op de planlocatie nader onderzoek de steenmarter uitgevoerd. Het onderzoek richt zich op de volgende aspecten:

- Zijn er verblijfplaatsen van steenmarters aangetroffen?
- Welke overige functies biedt planlocatie voor de steenmarters?
- Leidt de voorgenomen ingreep tot negatieve effecten voor deze dieren?

Figuur 1. Het plangebied. Bron: ESRI.

2. TOETSINGSKADER

Met ingang van 1 januari 2024 is de Omgevingswet van kracht. De Omgevingswet gaat over de ruimte waarin mensen wonen, werken en ontspannen. Deze nieuwe wet voegt oude wetten samen en bevat regels voor wat er buiten te zien, horen en ruiken is. Met de Omgevingswet komen alle onderwerpen uit de fysieke leefomgeving samen. De wet borgt het welzijn van de mens, verbetert de bescherming van natuurkwaliteiten en breidt ze zo nodig uit. Voor welke milieubelastende activiteiten de rijksregels uit de omgevingswet gelden staat omschreven in het [Besluit activiteiten leefomgeving](#) (Bal). Activiteiten die de natuur betreffen worden beschreven in hoofdstuk 11 van het Bal. Sommige activiteiten kunnen gevolgen hebben voor in het wild levende planten en dieren of de gebieden waarin deze leven. Hierin worden gebieden beschermd onder de regels die vallen onder afdeling 11.1 “Activiteiten met mogelijke gevolgen voor Natura 2000-gebieden of bijzondere nationale natuurgebieden” en soorten worden beschermd middels de regels onder afdeling 11.2 “Activiteiten met betrekking tot dieren of planten in het wild”.

2.1 Natura 2000-activiteiten en bijzondere nationale natuurgebieden (Bal afdeling 11.1)

De minister voor Natuur en Stikstof wijst Natura 2000-gebieden en bijzondere nationale natuurgebieden aan ter uitvoering van de vogelrichtlijn of de habitatrichtlijn en stelt daarbij instandhoudingsdoelstellingen voor die gebieden vast.

De basis wordt gevormd door Bal Afdeling 11.1. ‘Activiteiten met mogelijke gevolgen voor Natura 2000-gebieden of bijzondere nationale natuurgebieden’ met daarin de Specifieke zorgplicht zoals omschreven in [artikel 11.6](#). Dit artikel zijn natura-2000 activiteiten opgedeeld in activiteiten met betrekking tot natuurbescherming (lid 1) en overige activiteiten (lid 2).

Degene die een activiteit verricht gericht op natuurbescherming en weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat die activiteit nadelige gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied of een bijzonder nationaal natuurgebied is verplicht: maatregelen te nemen, gevolgen te beperken of ongedaan maken en indien niet mogelijk activiteit achterwege te laten indien redelijkerwijs mogelijk.

In essentie zijn alle overige activiteiten verboden die significant nadelige gevolgen hebben voor een Natura 2000-gebied of een bijzonder nationaal natuurgebied. Zo’n activiteit heet een Natura 2000-activiteit. De [Omgevingswet Bijlage A](#) beschrijft een Natura 2000-activiteit als:

“Activiteit, inhoudende het realiseren van een project dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied, maar afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied.”

Factoren die de significantie van de gevolgen beïnvloeden zijn bijvoorbeeld de afname van het oppervlak van een (zeldzaam) habitat, afname van een (zeldzame) populatie en de mate waarin de algemene conditie van een gebied wordt beïnvloed.

Vaak vindt een Natura 2000-activiteit *buiten* een Natura 2000 gebied plaats maar kan de activiteit wel degelijk invloed hebben op het gebied. Dit wordt de “externe werking van een Natura 2000-gebied” genoemd.

2.2 Flora en fauna activiteiten (Bal Afdeling 11.2)

De Omgevingswet zorgt voor de bescherming van planten- en diersoorten, waarbij de basis wordt gevormd door de Specifieke zorgplicht zoals omschreven in Bal [artikel 11.27](#). Hierin wordt gesteld dat iedereen voldoende zorg in acht moet nemen voor alle in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving met als doel om nadelige gevolgen zoveel mogelijk te kunnen uitsluiten. Kortgezegd zijn de flora en fauna activiteiten in artikel 11.27 opgedeeld in activiteiten met betrekking tot natuurbescherming (lid 1) en overige activiteiten (lid 2).

Degene die een activiteit verricht gericht op natuurbescherming moet nadelige gevolgen zoveel mogelijk beperken of voorkomen. Als de nadelige onvoldoende kunnen worden beperkt worden de activiteiten gestaakt voor zover dat redelijkerwijs mogelijk is.

In essentie zijn alle overige activiteiten verboden als zij significant nadelige gevolgen hebben op beschermde planten- en diersoorten. Zo'n activiteit heet een Flora- en fauna-activiteit. De [Omgevingswet Bijlage A](#). beschrijft een Flora- en fauna-activiteit als:

“activiteit met mogelijke gevolgen voor van nature in het wild levende dieren of planten.”

Deze brede formulering is het bij alle activiteiten in de fysieke leefomgeving noodzakelijk om te controleren of er plant- of diersoorten aanwezig zijn en om welke soorten het hier gaat. Er zijn maar weinig activiteiten waarbij vooraf is uit te sluiten dat deze een flora- en fauna-activiteit tot gevolg hebben.

Degene die een Flora-en fauna-activiteit verricht moet nagaan of er aanwijzingen zijn van aanwezigheid van ondergenoemde soorten. Als die aanwijzingen er zijn en nadelige gevolgen niet kunnen worden uitgesloten wordt er een effectbeoordeling gedaan en passende maatregelen getroffen. Eveneens wordt nagegaan of de getroffen maatregelen effect hebben en zo niet wordt de activiteit gestaakt.

De beschermde plant- en diersoorten waarop de omgevingswet en een Flora- en fauna-activiteit betrekking heeft zijn opgenomen in de volgende artikelen:

Artikel 11.27 lid 2a.1: Soorten uit de Vogelrichtlijn volgens bijlage I en artikel 4 lid 2

Artikel 11.27 lid 2a.2: Soorten genoemd in de Habitatrichtlijn volgens bijlagen II, IV en V

Artikel 11.27 lid 2a.3: Dieren en planten genoemd in [bijlage IX](#) van het Bal of in de rode lijsten.

Ieder van deze richtlijnen kent haar eigen lijst van soorten waarop vergunningplichtige gevallen op van toepassing zijn (tabel 1). artikel 11.37 en artikel 11.46 sluiten aan op respectievelijk de nationale Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. Artikel 11.54 heeft betrekking op andere soorten, hiervoor geldt een wat minder strikt regime.

De Wet natuurbescherming (Wnb) is verdeeld in een soortbeschermingsdeel (paragraaf 2.1 t/m 2.5) en een gebiedsbeschermingsdeel (paragraaf 3.1 t/m 3.8). Dit hoofdstuk zal beknopt uiteenzetten wat deze delen behelzen en aan welke kaders dit project getoetst dient te worden.

Tabel 1. Omgevingswet

Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn § 11.2.2 art 11.37	Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn § 11.2.3 art 11.46	Beschermingsregime soorten Andere soorten § 11.2.4 art 11.54
Art 11.37 lid 1a. Het is verboden om van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de vogelrichtlijn opzettelijk te doden of te vangen;	Art 11.46 lid 1a. Het is verboden om in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onder a, bij de habitatrichtlijn, bijlage II bij het verdrag van Bern of bijlage I bij het verdrag van Bonn in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen;	Art 11.54 lid 1a Het is verboden om in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen, kevers, van de soorten, genoemd in bijlage IX, onder a. opzettelijk te doden of vangen;
Art 11.37 lid 1b. Het is verboden om nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld onder a. opzettelijk te vernielen of te beschadigen of deze weg te nemen;	Art 11.46 lid 1b. Het is verboden om dieren als bedoeld onder a. opzettelijk te verstoren;	Art 11.54 lid 1b Het is verboden de vaste voortplantingsplaatsen, rustplaatsen of eieren van dieren als bedoeld onder a. opzettelijk te beschadigen of te vernielen;
Art 11.37 lid 1c. Het is verboden om eieren van vogels als bedoeld onder a. te rapen en onder zich te hebben;	Art 11.46 lid 1c. Het is verboden om eieren van dieren als bedoeld onder a. opzettelijk te vernielen of te rapen;	Art 3.10 lid 1c Het is verboden vaatplanten van de soorten, genoemd in bijlage IX, onder b. in het natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en verzamelen, afsnijden, ontwortelen of vernielen.
Art 11.37 lid 1d. Het is verboden om vogels als bedoeld onder a. opzettelijk te storen.	Art 11.46 lid 1d. Het is verboden om de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld onder a. te beschadigen of te vernielen;	
	Art 11.46 lid 1e. Het is verboden om planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onder b, bij de habitatrichtlijn of bijlage I bij het verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en verzamelen, afsnijden, ontwortelen of vernielen.	

2.3.4 Beschadiging

Met beschadiging wordt niet alleen fysieke aantasting bedoelt. De functionaliteit van de voortplantingsplaatsen en rustplaatsen moeten tijdens en na uitvoer van de activiteiten gegarandeerd worden. De functionele leefomgeving van een vaste voortplantingsplaats of rustplaats moet het volgende bieden:

- voldoende rust en dekking
- jaarrond voldoende en gevarieerd voedselaanbod op bereikbare afstand van vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen
- oriëntatie mogelijkheden en schuilplekken, bijvoorbeeld in de vorm van houtsingels en hagen
- geen verstoring of versnippering van het territorium door wegen, kanalen en dergelijke
- geen verstoring door honden of recreatie (bijvoorbeeld mountainbiken of crossmotoren)
- uitwisselingsmogelijkheden met nabijgelegen populaties

2.3.5 Verstoring

Op grond van vaste jurisprudentie, geldt als uitgangspunt dat niet ieder plan dat tot gevolg heeft dat een beschermde diersoort zich moet aanpassen aan de veranderde omgeving een opzettelijke verstoring is in de zin van de Omgevingswet. Van verstoren is sprake als de functionele leefomgeving van een beschermde diersoort wordt aangetast. De functionele leefomgeving van een voortplantingsplaats of van een rustplaats is de omgeving van die plaatsen die nodig is om ze als zodanig te laten functioneren. Hieronder vallen essentieel foerageergebied en essentiële routes die door de dieren gebruikt worden.

2.4 Vergunningsplichtig?

Als een activiteit ertoe leidt dat op het niveau van een individueel dier een vergunningplichtig geval ontstaat, dan is een vergunning nodig om die overtreding toe te staan. Er kan dan niet volstaan worden met de conclusie dat voor de staat van instandhouding van de betrokken diersoort op zichzelf geen negatieve gevolgen zullen optreden.

3. METHODE

Het nader ecologisch onderzoek heeft zich specifiek gericht op de aanwezigheid van vaste voortplantingsplaatsen en rust- en verblijfplaatsen van marterachtigen. Daarnaast is gespeurd naar sporen, zoals uitwerpselen, prooi-resten en geuren van latrines, die duiden op aanwezigheid van deze soorten. Inventarisaties zijn uitgevoerd in combinatie met overige veldbezoeken naar beschermde soorten, waarbij gericht is gespeurd naar (sporen van) marterachtigen (Tabel 2).

Tabel 2. Veldbezoeken met (weers) omstandigheden.

Datum	Veldwerkers	Starttijd	Eindtijd	Weer	Temperatuur (°C)	Wind (Bft)
23-05-2024	██████████ ██████████	20:30	00:10	Half bewolkt	16	2
11-06-2024	██████████ ██████████	20:50	00:28	Bewolkt	11	2
25-06-2024	██████████ ██████████	20:55	00:30	Helder	22	2
28-05-2024	██████████ ██████████	02:20	05:30	Half bewolkt	12	2
20-06-2024	██████████ ██████████	22:00	00:32	Bewolkt	16	2
8-07-2024	██████████ ██████████	02:25	5:30	Half bewolkt	13	1
15-08-2024	██████████ ██████████	20:58	00:30	Helder	21	1
5-09-2024	██████████ ██████████	20:12	23:12	Helder	23	2

Tijdens een van de veldbezoeken is op één locatie een wildcamera geplaatst om potentieel aanwezige steenmarter op foto vast te leggen. De camera is geplaatst op een locatie die het meest kansrijk werd geacht voor het waarnemen van steenmarter. Deze soort leeft onder andere in gebouwen. Hun verblijfplaatsen bevinden zich daar voornamelijk op zolders, kelders en verlaten ruimtes. Hierbij wordt gekeken naar voldoende dekking in de omgeving, potentiële verstoring en aanwezigheid van prooidieren. De wildcamera heeft van 15-8-2024 tot 5-9-2024 in het projectgebied gestaan.

4. RESULTATEN

Tijdens het veldwerk zijn de steenmarter en egel (*Erinaceus europaeus*) waargenomen binnen het plangebied (figuur 3). De egel was aan het foerageren en de steenmarter verplaatste zich over de parkeerplaats. Ten tijde van het wildcameraonderzoek zijn er geen waarnemingen van soorten gedaan. Op basis van het onderzoek kan worden geconcludeerd dat het plangebied deel uitmaakt van het functionele leefgebied van steenmarter (tabel 3). Tijdens de QuickScan uitgevoerd door Econsultancy zijn er sporen gevonden in de kelder (Figuur 2), nabij de kruipruimte onder het gebouw. Tevens hing er een sterke geur van urine nabij de kruipruimte en het schuurtje aan de noordzijde van het terrein, wat een kenmerk is van intensief gebruik door steenmarters (Econsultancy, 2024).

Figuur 2. Uitwerpselen van steenmarter in de kelder van het complex. (Econsultancy, 2024)

Figuur 3. Een overzicht van de waarnemingen van grondgebonden zoogdieren

5. EFFECTBEOORDELING EN AANBEVELINGEN

De voorgenomen plannen om vanuit de kelder en kruipruimte de vloer te isoleren, elektra te installeren en riolering aan te brengen zijn verstorend. Het afsluiten van de kruipruimte voor de steenmarter ten behoeve van deze installaties resulteert in het vernietigen van de verblijfplaats.

Voor de verstoring en vernietiging van een verblijfplaats binnen het plangebied zal er een vergunning aangevraagd moeten worden voor een Flora en Fauna-activiteit.

Door de huidige verblijfplaats buiten de kwetsbare periode (welke globaal duurt van maart-augustus) ongeschikt te maken voor de steenmarter kan eventuele verwonding of doding tijdens de werkzaamheden voorkomen worden. Het realiseren van twee nieuwe, permanente alternatieve verblijfplaatsen voor de steenmarter, zorgt dat het plangebied ook in de toekomst de functie van vaste rust- en (mogelijk) voortplantingsplaats kan vervullen.

Op basis van de veldbezoeken kan worden geconcludeerd dat het plangebied deel uitmaakt van het functionele leefgebied van de egel. Voor de egel geldt in de provincie Gelderland een vrijstelling van de ontheffingsplicht bij ruimtelijke ontwikkelingsactiviteiten. Zorgplicht geldt altijd voor alle algemeen beschermde soorten. Er dient dus wel rekening te worden gehouden met soorten die een winterrust genieten, zoals de egel. Deze soorten zullen in de periode van winterslaap niet op eigen gelegenheid het gebied kunnen verlaten. De winterrust vindt doorgaans plaats in de periode van november tot april (zoogdiervereniging, z.d.). Door buiten de periode van winterrust te starten met de werkzaamheden kan worden voorkomen dat beschermde soorten binnen het plangebied op zoek gaan naar een locatie die geschikt is voor de winterrust.

Vanuit de zorgplicht genieten algemene en vrijgestelde soorten bescherming. Er moet tijdens de werkzaamheden rekening worden gehouden met diverse algemeen aanwezige soorten. Dit betekent dat dieren die op eigen gelegenheid het plangebied kunnen verlaten, hier de kans toe krijgen. Soorten die dit niet kunnen, dienen te worden verplaatst naar een geschikte omgeving buiten het plangebied. Of er moet worden gewerkt buiten de periode van winterslaap.

Verstoring van algemeen beschermde soorten kan worden voorkomen door kort voorafgaand aan de geplande werkzaamheden potentiële schuilplaatsen te inspecteren en ongeschikt te maken. Bij voorkeur worden werkzaamheden aaneengesloten uitgevoerd en wordt er bij daglicht, vanuit één rijrichting gewerkt teneinde aanwezige dieren het plangebied kunnen ontvluchten.

Tabel 3. Effecten beoordeling.

Soort	Functie	Effect	Mitigatie mogelijk	Ontheffingsplicht
Steenmarter	Voortplantingsplaats en rust- en verblijfplaats	Vernietiging bij sloop van (bij)gebouw	Nee	Ja
Algemeen beschermde zoogdieren	Leefgebied	Verstoring	Ja, potentiële schuilplaatsen controleren en natuurvrij maken voorafgaand aan werkzaamheden. Buiten de gevoelige periode) 1 oktober – 15 april) werken.	Nee, mits mitigatie mogelijk is

6. LITERATUURLIJST

Econsultancy 2024. Quickscan t.b.v. project Hatertseweg 400, te Nijmegen

Westra et al. 2021. NEM verspreidingsonderzoek Marters: inventariseren met cameravallen

Zoogdiervereniging. (z.d.). *Egel*, <https://zoogdiervereniging.nl/zoogdiersoorten/egel>

Zoogdiervereniging. (z.d.). *Steenmarter*, <https://zoogdiervereniging.nl/zoogdiersoorten/steenmarter>